

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет сценічного мистецтва

Кафедра майстерності актора

Силабус навчальної дисципліни

«ІСТОРІЯ КОСТЮМА В ТЕАТРАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ»

галузь знань — 02 «Культура і мистецтво»

спеціальність — 026 «Сценічне мистецтво»

освітньо-професійна програма

«Акторське мистецтво драматичного театру і кіно»

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

Харків, 2024

Силабус склала: **Антоніна Кікоть**, професор кафедри майстерності актора, доктор культурології, професор

Мова навчання — українська

Силабус затверджено на засіданні кафедри майстерності актора

Протокол № 2 від 27 серпня 2024 р

В.о. завідувача кафедри майстерності актора Віталій МІЗЯК

Зміни до силабусу затверджено на засіданні кафедри майстерності актора

Протокол № 8 від 11 листопада 2024 р

Завідувач кафедри майстерності актора Віталій МІЗЯК

Силабус затверджено на засіданні ради факультету сценічного мистецтва

Протокол № 1 від 29 серпня 2024 року

Голова ради факультету СМ Роман НАБОКОВ

Зміни до силубусу затверджено на засіданні ради факультету сценічного мистецтва

Протокол № 4 від 28 листопада 2024 року

Голова ради факультету СМ Роман НАБОКОВ

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КУРС

Назва дисципліни	Історія костюма в театральному мистецтві
Викладач	 <p>Кікоть Антоніна Андріївна Авторський профіль: https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/sm/ma/kikot.html</p>
Контактні дані викладача	Antonina_kikot@xdak.ukr.education Ankikot13@gmail.com +380099 194 44 29
Контактний телефон та e-mail викладача	Antonina_kikot@xdak.ukr.education 099 194 44 29
Інформації про консультації	<i>Код курсу в Classroom</i> len2srm а також у зручний для здобувачів час за узгодженням з викладачем.
Логіка вивчення	<p>Пререквізити: Перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше: «Історія всесвітнього і українського театру», «Історія української культури» тощо.</p> <p>Постреквізити: Набуті знання історії культурних центрів різних епох через презентацію театального костюма можуть бути використані при вивченні дисциплін: «Майстерність актора», «Історія світової художньої культури», «Історія театру» тощо. Навчальна дисципліна «Історія костюма в театральному мистецтві» посилює світоглядну та професійну підготовку бакалаврів спеціалізації «Сценічне мистецтво» і може бути використаною при створенні творчого проекту.</p>

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

<p>Зміст навчальної дисципліни «Історія костюма в театральному мистецтві» складається з історико-теоретичних концепцій побутування художньо-образного строю костюма для розуміння зерна персонажу, ролі в театрі й кіно, а також для створення художньо-символічного образу вистави, кіно.</p> <p>Вивчення даної навчальної дисципліни спрямований на розвиток у здобувачів здатності до оперування теоретичними поняттями історії костюма, визначення характерних рис театального костюма, інтерпретувати концепції розвитку костюма як візуального знаку епохи; висвітлювати основні художні стилі та їх відображення в костюмі; визначати костюм як зразок декоративно-ужиткового мистецтва; виробити навички аналізу складових частин костюма різних народів у визначену епоху.</p>

3. МЕТА КУРСУ

Мета навчальної дисципліни — поглибити теоретичну та практичну підготовку фахівців у сфері сценічного мистецтва, формування у здобувачів вищої освіти (акторів) сучасного креативного мислення, вивчення механізмів побутування костюма в театрі, процесу історичного розвитку мистецтва костюма на найбільш типових зразках, які відображають характерні стильові особливості епох, починаючи зі стародавніх часів до кінця XIX ст.

4. КОМПЕТЕНТНОСТІ

<p>ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК06. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.</p> <p>ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p>
<p>СК02. Здатність до творчого сприйняття світу та його відтворення у художніх сценічних образах.</p> <p>СК04. Здатність до професійного опанування змістових (інформаційного, виразно-образного) рівнів сценічного твору.</p> <p>СК05. Здатність до публічної презентації результату своєї творчої (інтелектуальної) діяльності.</p> <p>СК06. Здатність до оперування специфічною системою виражальних засобів при створенні та виробництві сценічного твору.</p> <p>СК07. Здатність до розуміння та оцінювання актуальних культурно-мистецьких процесів.</p> <p>СК08. Здатність оперувати новітніми інформаційними й цифровими технологіями в процесі реалізації художньої ідеї, осмислення та популяризації творчого продукту.</p> <p>СК09. Здатність співвідносити особисте розуміння художньої ідеї та твору із зовнішнім контекстом.</p> <p>СК10. Здатність до критичного аналізу, оцінки та синтезу нових складних ідей у творчо-виробничій сценічній діяльності.</p> <p>СК11. Здатність до спілкування з широкою професійною, науковою спільнотою та громадськістю з питань сценічного мистецтва та виробництва, до взаємодії із представниками інших творчих професій.</p> <p>СК12. Здатність передавати знання про сценічне мистецтво та практичний досвід фахівцям і нефахівцям.</p> <p>СК14. Здатність аналізувати твори літератури і мистецтва на основі критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять сценічного мистецтва.</p> <p>СК15. Здатність вільно орієнтуватися у напрямках, стилях, жанрах та видах сценічного мистецтва, творчій спадщині видатних майстрів.</p>

5. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

<p>ПРН02. Мати концептуальні наукові та практичні знання у сфері сценічного мистецтва.</p> <p>ПРН04. Здійснювати пошук необхідної інформації у професійній літературі, в мережі Інтернет та інших джерелах.</p> <p>ПРН06. Аналізувати проблемні ситуації й приймати обґрунтовані рішення для їх розв'язання.</p> <p>ПРН07. Генерувати та концептуалізувати художню ідею ролі й театральної вистави в цілому.</p> <p>ПРН09. Співвідносити мистецькі ідеї та твори із соціальним, культурним та історичним контекстом для глибшого їх розуміння.</p> <p>ПРН10. Обирати оптимальні художньо-виражальні та технічні засоби в процесі роботи над роллю при реалізації сценічного твору (проєкту).</p> <p>ПРН11. Розуміти сценічне мистецтво як художній та соціокультурний феномен, знати специфічні відмінності художньої мови театру та перформативних мистецтв.</p> <p>ПРН13. Знати основні етапи (епохи, стилі, напрямки) у розвитку театру, кіно, літератури, образотворчого мистецтва, музики; основні факти про видатних особистостей у сфері мистецтва; класифікувати види та жанри сценічного мистецтва.</p> <p>ПРН14. Самостійно ідентифікувати напрями та концепції сценічного мистецтва у контексті сучасного мистецького і культурного життя.</p> <p>ПРН15. Аналізувати та оцінювати досягнення художньої культури, твори літератури та мистецтва з урахуванням історичного контексту. Здійснювати аргументований критичний аналіз творів сценічного мистецтва. Виявляти тенденції розвитку сучасного мистецько-художнього процесу.</p> <p>ПРН16. Визначати творчі можливості та перспективи особистого розвитку, здійснювати психологічну саморегуляцію.</p> <p>ПРН17. Аналізувати та враховувати естетичні запити глядачів.</p> <p>ПРН21. Презентувати результати професійної діяльності та проєктів у сфері сценічного мистецтва, доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, аргументацію та власний досвід.</p>

6. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Ознаки курсу	Обов'язкова компонента	
Формат курсу	Денна і заочна форма, 1-й рік навчання, 1-й семестр	
Обсяг курсу	кількість кредитів – 3	
	загальна кількість годин – 90	
	Денна форма	Заочна форма
	аудиторних – 30 год	10 год
	Лекційних – 26 год	6 год
	Семінарських – 4 год	4 год
	самостійної роботи – 60 год	80 год
Технічне і програмне забезпечення / обладнання	Переносна мультимедійна систем, ноутбук; ПЗ - Firefox 130.0.1, Chrome 129.0.6668.70/71, Libra Office 24.8.2, Open Office 4.1.15, PDF XChange Viewer 10, 7-zip 23-01, Zoom 6.2.0 (не потребує ліцензування); проектор мультимедійний, інтерактивна дошка У разі освітнього процесу онлайн - Classroom, Meet у корпоративному освітньому сервісі Google Workspace for Education.	
Форми, види навчальних занять та методи навчання	Форми: навчальні заняття за дистанційною або змішаною формами навчання Види: лекції, семінари, самостійна робота, консультації, іспит Методи: словесно-ілюстративний, пошуковий, дискурсивний, інтерактивний діалог.	
Поточний контроль	Систематичність та активність роботи на заняттях, усне і письмове опитування, відповідь на семінарських заняттях, якість виконання завдань для самостійної роботи здобувачів, презентації	
Підсумковий контроль	іспит	
Політика курсу	<ul style="list-style-type: none"> • систематичне виконання усіх поставлених завдань; • дотримання «Правил внутрішнього розпорядку для осіб, які здобувають вищу освіту в Харківській державній академії культури» (https://ic.ac.kharkov.ua/norm_base/pvr/pravila_s_20.pdf); • дотримання академічної доброчесності (інформація щодо академічної доброчесності – сайт ХДАК – https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/acad_dobr/acad_dobr.html); «Кодекс академічної доброчесності Харківської державної академії культури» (https://ic.ac.kharkov.ua/norm_base/kodeks_ad/kodeks_ad.html); • запобігання / протидія булінгу (цькуванню) – («Положення про політику запобігання і протидії булінгу (цькуванню) у ХДАК» https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_pzpb22.pdf • невідкладне вирішення конфліктних ситуацій здійснюється відповідно до «Положення про політику і процедури вирішення конфліктних ситуацій в освітньому процесі в ХДАК» (https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_ppvks2.pdf) • визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти здійснюється відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у ХДАК» https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_pvrn_23.pdf 	

7. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин							
	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	Усього	У тому числі			усього	У тому числі		
		лекції	Сем.	Сам.р.		Лк.	Сем.	Сам.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 семестр								
Розділ I. Костюм в загальному ансамблі творів театрального мистецтва								
Тема 1. Вступ. Одяг, костюм, мода	9	2	2	5	9	1	2	6
Тема 2. Театральний костюм	9	2	2	5	9	1	2	6
Тема 3. Костюм як елемент сценографії	7	2		5	7	1		6
Тема 4. Український національний костюм в музично-драматичному театрі	7	2		5	7	1		6
Разом за розділом I	32	8	4	20	32	4	4	24
Розділ II. КОСТЮМ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ								
Тема 5. Костюм Стародавнього Світу (Стародавній Єгипет)	6	2		4	6			6
Тема 6. Костюм античності (Стародавня Греція і Рим)	6	2		4	6			6
Разом за розділом II	12	4		8	12			12
Розділ III. КОСТЮМ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ VIII – XVIII ст.								
Тема 7. Костюм раннього середньовіччя: романський стиль (VIII-XII ст.)	7	2		5	7			7
Тема 8. Костюм розвинутого середньовіччя: готичний стиль (XIII-XV ст.)	7	2		5	7	2		5
Тема 9. Костюм епохи Відродження (XVI ст.)	7	2		5	7			7
Тема 10. Костюм бароко і рококо (XVII-XVIII ст.)	7	2		5	7			7
Разом за розділом III	28	8		20	28	2		26
Розділ IV. КОСТЮМ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ XIX СТ.								
Тема 11. Костюм Західної Європи (I пол. XIX ст.): стиль ампірі бідермайер	6	2		4	6			6
Тема 12. Костюм Західної Європи (II пол. XIX ст.): стиль друге рококо	6	2		4	6			6
Тема 13. Костюм Західної Європи (II пол. XIX ст.):	6	2		4	6			6

стиль модерн								
Разом за розділом IV	18	6		12	18			18
Усього годин	90	26	4	60	90	6	4	80

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

- відповідь під час семінару - 20 балів - 2 теми по 10 балів;
- усне/письмове опитування - 10 балів - 10 тем по 1 балу;
- самостійна робота - 30 балів (за 13 тем). від 2 до 4 балів;
- підсумковий контроль – 40 балів;

Усього – 100 балів.

Схема нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Розділ 1				Розділ 2					Розділ 3				Іс пит	Ра зом
T1	T2	T3	T4	T 5	T6	T7	T8	T9	T 10	T 11	T 12	T 13		
13	13	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

НАЗВА	Хід виконання роботи	Рекомендована література	Кількість балів
Тема 1. Вступ. Основні поняття предмету	Історія костюма як складова частина історії культури. Костюм як зразок декоративно-ужиткового мистецтва. Поняття «одяг», «костюм», «мода», «стиль». Мода як частина стилю. Причини виникнення одягу. Типи одягу. Взуття. Головне вбрання. Прикраси. Зачіски. Аксесуари. Вплив географічних, кліматичних, економічних, етичних, естетичних факторів на розвиток костюма. Філософські та релігійні погляди на костюм.	2, 5, 6, 9, 14	10

Тема 2. Театральний костюм	Театральний костюм, його узагальненість, виразність, відмінність від побутового. Імітація. Костюм в загальному ансамблі творів театального мистецтва.	14, 20-23, 26	10
--------------------------------------	---	---------------	----

10. ТЕМИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва	Кількість балів
1	Розглянути поняття костюма як візуального знаку епохи в контексті всіх компонентів соціуму: філософсько-релігійної, економічної, політичної, рівня науково-технічного прогресу, соціальної детермінації, расової й національної приналежності тощо.	3
2	Визначити стилеве різноманіття в театральному костюмі, обґрунтувати відмінності історичного і модного стилів.	3
3	Вивчити концепцію естетичного ідеалу і тілесного канону на прикладі костюма Стародавнього світу: Стародавнього Єгипту, Стародавньої Греції та Риму.	4
4	Схарактеризувати символічне значення прикрас, їх походження, зв'язок з амулетами і талісманами.	2
5	Український національний костюм у виставі	2
6	Простежити історичні періоди розвитку модного костюма на прикладі культурних центрів цивілізації (14-18 ст.)	2
7	Навести приклади структури костюма різних історичних епох.	2
8	З'ясувати поняття костюма як ідентифікаційного засобу (особистості, етносу, нації, культури).	2
9	Дослідити творчість відомих художників по костюму	2
10	Визначити символіку і художню образність костюма в системі театального мистецтва.	2
11	Довести, що, по-перше, творча особистість створює модний костюм і самопрезентується через нього; по-друге, костюм магічно створює особистість.	2
12	Розкрити вплив філософії гуманізму на композицію і декоративність костюма епохи Ренесансу.	2
13	Порівняти ідею і форму романського і готичного стилів в костюмі.	2

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ТЕСТУВАННЯ

1. Специфіка театального костюма.
2. Стиль «рококо».
3. Естетичний ідеал Стародавнього риму.
4. Естетичний ідеал Розвинутого Середньовіччя.
5. Український національний костюм на сцені.
6. Жіночий костюм Стародавньої Греції.
7. Стиль «бароко».
8. Відродження: тканини, колір, орнамент.
9. Костюм як елемент сценографії.
10. Поняття стиль, мода.
11. Загальна характеристика театального костюма.
12. Готичний стиль.
13. Античне чоловіче та жіноче взуття.
14. Символіка в театральному костюмі.

15. Костюм Людовіка XIV – «короля-сонця».
16. Складові частини костюма.
17. Костюм венеціанського дожа.
18. Стиль модерн.
19. Поняття елегантності як «красоти простоти».
20. Поняття одяг і костюм.
21. Костюм Великої Французької буржуазної революції 1789 р.
22. Тога – одяг-символ.
23. Західноєвропейський костюм к. 18 – поч. 19 ст.
24. Костюм мушкетера.
25. Ідеал жіночої краси сер. 19 ст.
26. Юбка-пан'є.
27. Стиль «друге рококо» або «виставочний».
28. Англія - законодавиця чоловічої моди.
29. Сукня зі складками Ватто.
30. Естетичний ідеал «прекрасної дами».
31. Калазіріс та схенті.
32. Стиль «бідермаєр».
33. Стиль ампір.
34. Головні убори епохи Ренесансу.
35. Ботфорти у чоловічому костюмі.
36. Чоловічий костюм Франції 18 ст.
37. Зачіска «корімбос».
38. Міський костюм к.19 – поч. 20 ст.
39. Орнамент «трельяж».
40. Костюм Іспанії XVI ст.
41. Смокінг, фрак, візитка у чоловічому костюмі.
42. Жіночі зачіски 18 ст.
43. Костюм Людовіка XIV – «короля-сонця».
44. Стиль ампір.
45. Естетичний ідеал античності.
46. Орнамент «трельяж».
47. Костюм Іспанії XVI ст.
48. Костюм венеціанського дожа.
49. Смокінг, фрак, візитка у чоловічому костюмі.
50. Поняття стиль, мода.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Обов'язкові

1. Андрушко Л. В. Український національний костюм та інформація: філософський і культурологічний вимір: моногр. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2016. 212 с.
2. Васіна З. Еволюція українського вбрання. Сторінки історії. 2021. 560 с.
3. Врочинська Г.В. Українські народні жіночі прикраси XIX – початку XX століть. – К.: Родовід, 2007. – 232 с.
4. Генік-Березовська З. До питання про українське бароко / З. Генік-Березовська // Грані культур. Бароко. Романтизм. Модернізм. К. : Гелікон, 2000.
5. Історія костюма в тезах та ілюстраціях: навч. пос. /городське вище комерційне училище Київського національного торговельно-економічного університету. – Ужгород, 2011 р. – 120 с.
6. Історія моди. Ілюстрована енциклопедія з давнини до наших днів. К. : Віват, 2013, 256 с.
7. Історія образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва: Європейський костюм

- XVIII ст. Костюм стилю рококо: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arshistorian.blogspot.com/2020/11/18.html> (02.11.2024).
8. Камінська Н. М., Нікуленко С. І. Костюм в Україні від Київської Русі до XXI століття. Х. : Золоті сторінки, 2004. 208 с. ; 32 іл.
 9. Косміна О.Ю. Традиційне вбрання українців. В 2 т. К.: Балтія-Друк, 2008, 2011. – 160 с.
 10. Костюм епохи XIX ст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arshistorian.blogspot.com/2020/11/19.html>.
 11. Лавренюк О. О. Етнонаціональні особливості українського вбрання. 2016
 12. Макогін Г. Український традиційний одяг як феномен національної культури (за матеріалами вбрання західних областей України XIX – XXI століть). 2014.
 13. Матюхіна О. А. Національний стиль в одязі як вираз національної самосвідомості. 2006.
 14. Ніколаєва Т. О. Український костюм. Надія на ренесанс. К. : Дніпро, 2005. 320 с.
 15. Олійник М. Український одяг у системі міської культури Києва (друга половина XIX – початок XXI століття) 2017.
 16. Стамеров К. К. Нариси з історії костюмів. У 2 ч. Ч. 1. Київ. : Мистецтво, 2007. 243 с.
 17. Стамеров К. К. Нариси з історії костюмів. У 2 ч. Ч. 2. К. : Мистецтво, 2007. 172 с.
 18. Шевнюк О. Л. Історія костюма : навч. посіб. К. : Знання, 2008. 375 с.

Додаткові

19. Історичний костюм. Костюми Стародавньої Русі X-XIII ст. Загальна характеристика костюмів Київської Русі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://swordmaster.org/2010/04/12/kostyumi-starodavnoyi-rusi-x-xiii-st.html>
20. Кікоть А. А. Семіозис українського костюма: гендерні репрезентації : монографія. Х., 2010. 300 с.
21. Кротова Т. Британський дендизм: атрибути унікального стилю // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012-2013. Вип. 26-27. С. 329-338.
22. Шевельова Т.В. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Історія костюма та вишивки» / За ред. Є. В. Перегуди. Укладач: Т. В. Шевельова. К., 2013.
23. Jons A. R. Renaissance clothing and the Materials of memory /Ann Rosalind Jons, Peter Stallybrass. — Camdridge, UK : Cambridge University Press, 2000. — 368 p.
24. Golbov Anna. The History of Theatrical Costume. 2015.
25. Матишак Філіп The Greek and Roman Myths. 2010.
26. Melnyk M. T. Fashion in artistic practices of the 20th - Century, 2008.
27. Расіне Огюст. The Costume History, 2015.
28. Сьюзен Норт. 18th Century Fashion in Detail. Tames and Hudson. 2018. 224 p.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua>
2. Бібліотека Харківської державної академії культури Режим доступу: <http://lib-hdak.in.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка Режим доступу: <https://korolenko.kharkov.com/>